

Chambre des Représentants

SESSION 1955-1956.
23 NOVEMBRE 1955.

PROJET DE LOI

portant approbation de la Convention entre la Belgique et les Etats-Unis du Brésil concernant l'assistance judiciaire gratuite, signée à Rio de Janeiro, le 10 janvier 1955.

EXPOSÉ DES MOTIFS

MESDAMES, MESSIEURS,

Aux termes de l'article 4 de la loi belge du 29 juin 1929 sur l'assistance judiciaire et la procédure gratuite, l'octroi de l'assistance judiciaire à un étranger est subordonné à l'existence d'un traité entre la Belgique et le pays dont cet étranger est ressortissant.

Le législateur belge s'en est tenu au principe de la réciprocité diplomatique qu'il a considéré comme offrant plus de garantie que celui de la réciprocité législative.

Le Brésil n'est pas partie à la Convention internationale de La Haye du 17 juillet 1905 qui, en ses articles 20 et suivants, traite de l'assistance judiciaire.

Pour qu'un étranger jouisse au Brésil de l'assistance judiciaire gratuite, la législation brésilienne exige soit qu'il réside dans ce pays, soit que la loi nationale de cet étranger établisse la réciprocité de traitement.

En l'absence de convention, les Brésiliens ne peuvent donc, en aucun cas, être admis en Belgique au bénéfice du *pro Deo*; il en est de même, le plus souvent, pour les Belges qui voudraient intenter une action au Brésil.

La Convention signée à Rio de Janeiro le 10 janvier 1955 entre la Belgique et les Etats-Unis du Brésil tend à remédier à cette situation.

Elle permet aux ressortissants de chacun des Etats contractants de bénéficier sur le territoire de l'autre de l'assistance judiciaire gratuite dans les mêmes conditions que les nationaux.

Kamer der Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1955-1956.
23 NOVEMBER 1955.

WETSONTWERP

houdende goedkeuring van het Verdrag tussen België en de Verenigde Staten van Brazilië betreffende de kosteloze rechtsbijstand, ondertekend te Rio de Janeiro op 10 januari 1955.

MEMORIE VAN TOELICHTING

MEVROUWEN, MIJNE HEREN.

Luidens artikel 4 van de Belgische wet van 29 juni 1929 betreffende de gerechtelijke bijstand en de toelating om kosteloos te procederen, hangt de verlening van rechtsbijstand aan een vreemdeling af van het bestaan van een verdrag tussen België en het land waarvan die vreemdeling een onderdaan is.

De Belgische wetgever heeft zich gehouden aan het diplomatieke-wederkerigheidsbeginsel, dat volgens haar meer waarborgen biedt dan het wetgevende-wederkerigheidsbeginsel.

Brazilië is niet aangesloten bij het Internationale Verdrag van 's-Gravenhage van 17 juli 1905 waarin onder artikel 20 en volgende gehandeld wordt over de rechtsbijstand.

Opdat een vreemdeling in Brazilië kosteloze rechtsbijstand kan genieten, eist de Braziliaanse wet dat hij in dat land verblijft ofwel dat de eigen wetgeving van die vreemdeling een wederkerige behandeling voorziet.

Bij ontstentenis van een verdrag kunnen de Brazilianen dus in geen geval in België toegelaten worden tot het voorrecht van kosteloze rechtsbijstand; dit geldt eveneens in de meeste gevallen, voor de Belgen die in Brazilië een vordering willen instellen.

Het op 10 januari 1955 te Rio de Janeiro tussen België en de Verenigde Staten van Brazilië ondertekende Verdrag strekt er toe deze toestand te verhelpen.

Het laat aan de onderdanen van elk der Verdragsluitende Staten toe, op het grondgebied van de andere het voordeel van kosteloze rechtsbijstand te genieten in gelijke omstandigheden als de eigen onderdanen.

Tel est le principe posé par l'article premier de la Convention, article qui prévoit également que l'assistance judiciaire gratuite sera accordée en matières pénale, civile, commerciale, militaire et du travail.

L'article 2 concerné les pièces qui devront être produites par le requérant.

L'alinéa premier vise le cas d'un requérant belge résidant au Brésil et l'alinéa 2 celui d'un requérant brésilien résidant en Belgique.

Quant au paragraphe 1° de cet article, il s'agit d'une disposition insérée à la demande expresse du Gouvernement brésilien. Du côté belge on eût préféré soit supprimer ce paragraphe, soit remplacer les mots « dans la localité » par les termes « pour la localité ». En effet, il existera toujours pour la localité où réside le requérant une autorité habilitée à délivrer des certificats d'indigence.

Le Gouvernement brésilien a cependant fait valoir que l'autorité compétente pour délivrer lesdits certificats doit avoir, dans la mesure du possible, une connaissance personnelle du requérant en vue de pouvoir se prononcer sur sa situation financière; cette condition ne peut être remplie lorsque — et tel peut être le cas au Brésil — cette autorité siège à un endroit très éloigné du lieu de résidence du requérant. C'est pourquoi ce paragraphe a été maintenu.

Les paragraphes 2° et 3° concernent l'hypothèse d'un requérant résidant en dehors du territoire des Parties contractantes. La procédure prescrite correspond sensiblement à celle prévue par l'article 39 de la loi belge du 29 juin 1929.

L'article 3, tout en rappelant le principe que la procédure est régie par la loi du pays où l'assistance judiciaire est sollicitée, indique l'autorité à laquelle la demande d'assistance doit être adressée.

Enfin, en vertu de l'article 4, tous les documents relatifs à la procédure en *pro Deo* sont exemptés de tous frais, taxes et émoluments quelconques.

Telle est, Mesdames et Messieurs, la portée de la convention que nous avons l'honneur de soumettre à votre approbation.

L'idée de conférer aux personnes dont l'indigence est reconnue la faculté de faire valoir leurs droits en justice sans être astreintes au paiement des frais qu'entraîne la procédure, est trop conforme au sentiment de justice et d'humanité pour que son application ne soit pas de plus en plus généralisée.

Pour le Ministre des Affaires Etrangères, absent :

Le Ministre du Commerce Extérieur.

Le Ministre de la Justice,

Zo luidt het beginsel dat vastgesteld wordt in het eerste artikel van het Verdrag, welk artikel eveneens voorziet dat de kosteloze rechtsbijstand zal toegestaan worden in straf-, burgerlijke, koophandels-, militaire en arbeidszaken.

Artikel 2 slaat op de stukken die door de verzoeker moeten ingediend worden.

De eerste alinea heeft betrekking op het geval van een Belgisch verzoeker die in Brazilië verblijft en alinea 2 op dat van een Braziliaans verzoeker die in België verblijft.

Wat paragraaf 1° van dit artikel betreft, geldt het hier een bepaling die ingelast werd op het uitdrukkelijk verzoek van de Braziliaanse Regering. Van Belgische zijde verkoos men die paragraaf te laten wegvallen ofwel de woorden « ter plaatse » te vervangen door « voor de plaats ». Voor de plaats waar de verzoeker verblijft is er immers steeds een overheid die bevoegd is om bewijzen van onvermogen uit te reiken.

De Braziliaanse Regering heeft nochtans laten uitkomen dat de overheid die bevoegd is om die bewijzen uit te reiken, in de mate van het mogelijke de verzoeker persoonlijk moet kennen, ten einde zich te kunnen uitspreken over zijn financiële toestand; aan deze voorwaarde kan niet worden voldaan wanneer — en zulks kan in Brazilië voorkomen — deze overheid gevestigd is op een plaats die zeer ver verwijderd is van de verblijfplaats van de verzoeker. Daarom werd die paragraaf behouden.

Paragrafen 2° en 3° voorzien het geval waarin de verzoeker buiten het grondgebied van de Verdragsluitende Partijen verblijft. De voorgeschreven procedure stemt bijna geheel overeen met die welke voorzien is bij artikel 39 van de Belgische wet van 29 juni 1929.

Artikel 3 herinnert aan het beginsel dat de procedure beheerst wordt door de wet van het land waar de rechtsbijstand aangevraagd wordt en wijst de overheid aan tot wie de aanvraag om rechtsbijstand moet gericht worden.

Ten slotte zijn, krachtens artikel 4, alle stukken met betrekking tot de kosteloze procedure vrijgesteld van om het even welke kosten, rechten en emolumenten.

Dat is, Mevrouwen, Mijne Heren, de betekenis van het Verdrag dat wij de eer hebben U ter goedkeuring voor te leggen.

Het idee om personen wier onvermogen erkend is in staat te stellen hun rechten te doen gelden voor het gerecht, zonder dat zij er toe gedwongen zijn de aan de rechtspleging verbonden kosten te betalen, beantwoordt al te zeer aan het rechtvaardigheids- en menselijkheidsgevoel dan dat het niet steeds meer en meer algemeen zou worden toegepast.

Voor de Minister van Buitenlandse Zaken, afwezig

De Minister van Buitenlandse Handel.

V. LAROCK.

De Minister van Justitie,

A. LILAR.

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT.

Le Conseil d'Etat, section de législation, première chambre des vacations, saisi par le Ministre des Affaires Etrangères, le 12 août 1955, d'une demande d'avis sur un projet de loi « portant approbation de la Convention entre la Belgique et les Etats-Unis du Brésil, concernant l'assistance judiciaire gratuite, signée à Rio de Janeiro, le 10 janvier 1955 », a donné le 26 août 1955 l'avis suivant :

Le projet ne soulève pas d'observations.

La chambre était composée de
MM. :

J. SUETENS, *premier président*;
G. HOLOYE, *conseiller d'Etat*;
K. MEES, *conseiller d'Etat*;
P. COART-FRESART, *assesseur de la section de législation*;
J. LIMPENS, *assesseur de la section de législation*;
J. CYPRES, *greffier adjoint, greffier*.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise a été vérifiée sous le contrôle de M. SUETENS. Le rapport a été présenté par Mlle BOURQUIN, substitut.

Le Greffier,
(s.) J. CYPRES.

Le Président,
(s.) J. SUETENS.

Pour expédition délivrée au Ministre des Affaires Etrangères.

Le 29 août 1955.

Pour le Greffier du Conseil d'Etat,
Le Greffier adjoint,

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE.

De Raad van State, afdeling wetgeving, eerste vacatiekamer, de 12de augustus 1955 door de Minister van Buitenlandse Zaken verzocht hem van advies te dienen over een ontwerp van wet « houdende goedkeuring van het Verdrag tussen België en de Verenigde Staten van Brazilië betreffende kosteloze rechtsbijstand, ondertekend op 10 januari 1955, te Rio de Janeiro », heeft de 26de augustus 1955 het volgend advies gegeven :

Bij het ontwerp zijn geen opmerkingen te maken.

De kamer was samengesteld uit
de HH. :

J. SUETENS, *eerste-voorzitter*;
G. HOLOYE, *raadsheer van State*;
K. MEES, *raadsheer van State*;
P. COART-FRESART, *bijzitter van de afdeling wetgeving*;
J. LIMPENS, *bijzitter van de afdeling wetgeving*;
J. CYPRES, *adjunct-griffier, griffier*.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst werd nagezien onder toezicht van de H. SUETENS. Het verslag werd uitgebracht door Mej. BOURQUIN, substituut.

De Griffier,
(get.) J. CYPRES.

De Voorzitter,
(get.) J. SUETENS.

Voor uitgifte afgeleverd aan de Minister van Buitenlandse Zaken.

De 29de augustus 1955.

Voor de Griffier van de Raad van State,
De Adjunct-Griffier,

J. CYPRES.

PROJET DE LOI

BAUDOUIIN, ROI DES BELGES,

A tous, présents et à venir, SALUT.

Sur la proposition de Notre Ministre des Affaires Etrangères et de Notre Ministre de la Justice,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS :

Notre Ministre des Affaires Etrangères et Notre Ministre de la Justice sont chargés de présenter, en Notre nom, aux chambres législatives le projet de loi dont la teneur suit :

Article unique.

La Convention entre la Belgique et les Etats-Unis du Brésil, concernant l'assistance judiciaire gratuite, signée à Rio de Janeiro, le 10 janvier 1955, sortira son plein et entier effet.

Donné à Ciergnon, le 9 septembre 1955.

BAUDOUIIN.

PAR LE ROI :

Pour le Ministre des Affaires Etrangères, absent :
Le Ministre du Commerce Extérieur,

Le Ministre de la Justice,

WETSONTWERP

BOUDEWIJN, KONING DER BELGEN,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomstenden, HEIL.

Op de voordracht van Onze Minister van Buitenlandse Zaken en van Onze Minister van Justitie,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ :

Onze Minister van Buitenlandse Zaken en Onze Minister van Justitie zijn gelast, in Onze naam, bij de Wetgevende Kamers het wetsontwerp in te dienen, waarvan de tekst volgt :

Enig artikel.

Het Verdrag tussen België en de Verenigde Staten van Brazilië betreffende kosteloze rechtsbijstand, ondertekend op 10 januari 1955, te Rio de Janeiro, zal volkomen uitwerking hebben.

Gegeven te Ciergnon, 9 september 1955.

BAUDOUIIN.

VAN KONINGSWEGE :

Voor de Minister van Buitenlandse Zaken, afwezig :
De Minister van Buitenlandse Handel,

De Minister van Justitie,

V. LAROCK.

A. LILAR.

CONVENTION

ENTRE LA BELGIQUE ET LES ÉTATS-UNIS DU BRÉSIL
CONCERNANT L'ASSISTANCE JUDICIAIRE GRATUITE,
SIGNÉE A RIO DE JANEIRO, LE 10 JANVIER 1955.

Sa Majesté le Roi des Belges et le Président de la République des États-Unis du Brésil, désireux d'assurer, grâce à un accord, l'assistance judiciaire gratuite réciproque à leurs nationaux, ont résolu; dans ce but, de conclure une Convention d'assistance judiciaire gratuite et, à cette fin, ont désigné, pour les représenter :

Sa Majesté le Roi des Belges, Son Excellence M. René Van Meerbeke, Ambassadeur de Belgique à Rio de Janeiro; et

Son Excellence M. le Président de la République des États-Unis du Brésil, Son Excellence M. Raul Fernandes, Ministre des Relations Extérieures;

Lesquels, après avoir échangé leurs pleins pouvoirs, trouvés en bonne et due forme, sont convenus de ce qui suit :

Art. I.

Les nationaux de chacune des Hautes Parties Contractantes jouiront, sur le territoire de l'autre, du bénéfice de l'assistance judiciaire gratuite accordé dans les mêmes conditions à ses propres nationaux devant les tribunaux en matière pénale, civile, commerciale, militaire et du travail.

Art. II.

La personne se trouvant au Brésil, qui sollicite le bénéfice de l'assistance judiciaire gratuite devra prouver, au moyen d'un certificat délivré au Brésil par l'autorité de la police ou par le Préfet municipal, que sa situation pécuniaire ne lui permet pas de supporter les frais du procès et les honoraires d'un avocat sans compromettre sa subsistance et celle de sa famille. Dans le District Fédéral et dans les capitales des États et Territoires, le certificat pourra être délivré par les autorités expressément désignées par le Préfet.

La personne se trouvant en Belgique, qui sollicite le bénéfice de l'assistance judiciaire gratuite devra prouver ne pas pouvoir faire face aux frais d'une procédure judiciaire et aux honoraires d'un avocat, par un certificat délivré en Belgique par le contrôleur des contributions, mentionnant les revenus dont le requérant a bénéficié durant l'année antérieure à l'année de la demande et par une déclaration faite par le requérant devant le commissaire de police de la commune qu'il habite ou, à défaut du commissaire de police, devant le bourgmestre, indiquant les moyens d'existence dont il dispose en dehors des revenus indiqués par le contrôleur des contributions, ainsi que les modifications survenues dans les derniers revenus au cours de l'année dans laquelle la demande est introduite.

§ 1. Si, dans la localité, il n'y a pas d'autorité habilitée à délivrer le certificat visé dans le présent article, le certificat sera remplacé par une déclaration émanant de l'agent consulaire ou de la Mission Diplomatique du pays du requérant.

§ 2. Au cas où le requérant ne résiderait pas sur le territoire d'une des Hautes Parties Contractantes, les documents justificatifs de son indigence seront ceux exigés par la loi du pays où il réside.

Si dans ce pays aucune loi ne règle la matière ou s'il n'est pas possible de se conformer à la loi qui y est en vigueur, il joint à sa demande une déclaration affirmée devant l'agent consulaire du lieu de sa résidence; cette déclaration contient l'indication de la résidence du requérant et l'énumération détaillée de ses moyens d'existence et de ses charges.

§ 3. Si le requérant ne réside pas dans le pays dont il sollicite l'assistance judiciaire gratuite, il appartiendra à l'agent consulaire ou à la Mission Diplomatique du pays destinataire de légaliser gratuitement le certificat délivré par l'autorité compétente locale de la résidence du requérant.

§ 4. L'autorité à qui est adressée une demande de certificat d'indigence pourra procéder aux fins du présent article, aux investigations nécessaires sur la situation économique et financière du requérant.

VERDRAG

TUSSEN BELGIË EN DE VERENIGDE STATEN VAN BRAZILIË
BETREFFENDE KOSTELOZE RECHTSBIJSTAND, ONDERTE-
KEND OP 10 JANUARI 1955, TE RIO DE JANEIRO.

(Vertaling.)

Zijne Majesteit de Koning der Belgen en de President van de Republiek der Verenigde Staten van Brazilië, wensende door middel van een akkoord aan hun onderdanen wederzijdse kosteloze rechtsbijstand te verlenen, hebben te dien einde besloten een Verdrag in zake kosteloze rechtsbijstand te sluiten en hebben tot dat doel als hun vertegenwoordiger aangewezen :

Zijne Majesteit de Koning der Belgen, Zijne Excellentie de heer René Van Meerbeke, Ambassadeur van België te Rio de Janeiro; en

Zijne Excellentie de heer President van de Republiek der Verenigde Staten van Brazilië, Zijne Excellentie de heer Raul Fernandes, Minister voor Buitenlandse Betrekkingen;

Die, na hun in behoorlijke vorm bevonden volmachten te hebben uitgewisseld, zijn overeengekomen hetgeen volgt :

Art. I.

De onderdanen van elk der Hoge Verdragsluitende Partijen genieten, op het grondgebied van de andere, het voordeel van de kosteloze rechtsbijstand dat in gelijke omstandigheden aan haar eigen onderdanen vóór de rechtbanken wordt toegestaan in straf-, burgerlijke, koopmans-, militaire en arbeidszaken.

Art. II.

De zich in Brazilië bevindende persoon die het voordeel van kosteloze rechtsbijstand aanvraagt, moet, door middel van een in Brazilië door de politieoverheid of door de Stadsprefect uitgereikt bewijs, aantonen dat zijn geldelijke toestand hem niet veroorlooft de kosten van het proces en de honoraria van een advocaat te dragen zonder zijn bestaan en dat van zijn gezin in gevaar te brengen. In het Bondsdistrict en in de hoofdsteden der Staten en Territoriën mag het bewijs worden uitgereikt door de uitdrukkelijk door de Prefect aangewezen overheden.

De zich in België bevindende persoon die het voordeel van kosteloze rechtsbijstand aanvraagt, moet aantonen dat hij niet in staat is de kosten van een rechtsgeding en de honoraria van een advocaat te betalen, door overlegging van een in België door de controleur der belastingen uitgereikt bewijs waarop de inkomsten van de verzoeker in het jaar dat het jaar van de aanvraag voorafgaat, staan vermeld, en door overlegging van een verklaring door de verzoeker afgelegd voor de politiecommissaris van de gemeente die hij bewoont of, bij ontstentenis van de politiecommissaris, voor de burgemeester, met opgave van de bestaansmiddelen waarover hij beschikt buiten de door de controleur der belastingen vermelde inkomsten, en tevens van de wijzigingen die de laatste inkomsten hebben ondergaan in de loop van het jaar waarin het verzoek wordt ingediend.

§ 1. Indien er ter plaatse geen overheid is die bevoegd is om het in dit artikel bedoeld bewijs uit te reiken, wordt het bewijs vervangen door een verklaring van de consulaire ambtenaar of van de Diplomatieke Zending van het land van de verzoeker.

§ 2. Ingeval de verzoeker geen verblijf houdt op het grondgebied van een der Hoge Verdragsluitende Partijen, gelden als bewijzen van zijn onvermogen diegene welke door de wet van het land waar hij verblijf houdt, worden vereist.

Indien in dit land geen enkele wet dit vraagstuk regelt of indien het niet mogelijk is zich te schikken naar de wet die er van kracht is, voegt hij bij zijn aanvraag een verklaring afgelegd voor de consulaire ambtenaar van zijn verblijfplaats; deze verklaring vermeldt de verblijfplaats van de verzoeker en bevat een omstandige opgave van zijn bestaansmiddelen en lasten.

§ 3. Indien de verzoeker geen verblijf houdt in het land waar hij kosteloze rechtsbijstand aanvraagt, zorgt de consulaire ambtenaar of de Diplomatieke Zending van het land van bestemming voor kosteloze legalisatie van het bewijs uitgereikt door de bevoegde plaatselijke overheid van de verblijfplaats van de verzoeker.

§ 4. De overheid die een aanvraag om een bewijs van onvermogen ontvangt, heeft het recht, ter fine van dit artikel, het nodige onderzoek te doen naar de economische en financiële toestand van de verzoeker.

Art. III.

La demande d'assistance judiciaire gratuite, qui sera adressée, au Brésil, au juge que la chose concerne, et, en Belgique, au bureau de l'assistance judiciaire du lieu où l'assistance doit être prestée, sera réglée, jusqu'à la décision finale inclusivement par la loi locale, et le requérant bénéficiera des avantages accordés par cette dernière aux nationaux.

Art. IV.

Toutes les décisions, certificats, documents et actes se rapportant à la demande et à l'octroi de l'assistance judiciaire gratuite seront exempts de frais, taxes et émoluments quelconques.

Art. V.

La présente Convention sera ratifiée après qu'auront été remplies les formalités légales en usage sur le territoire de chacune des Hautes Parties Contractantes et elle entrera en vigueur un mois après l'échange des instruments de ratification correspondants, échange qui aura lieu à Bruxelles dans le plus court délai possible.

Chacune des Hautes Parties Contractantes pourra la dénoncer à tout moment, mais elle ne cessera de sortir ses effets que trois mois après la dénonciation.

En foi de quoi, les Plénipotentiaires ci-dessus nommés ont signé la présente Convention et y ont apposé leurs sceaux respectifs.

Fait à Rio de Janeiro, le dix janvier dix neuf cent cinquante-cinq.

R. VAN MEERBEKE.

Raul FERNANDES.

Art. III.

De aanvraag om kosteloze rechtsbijstand, te richten, in Brazilië, tot de ter zake bevoegde rechter en in België, tot het bureau voor rechtsbijstand van de plaats waar de bijstand moet worden verleend, zal, tot en met de uiteindelijke beslissing, door de plaatselijke wet worden beheerst, en de verzoeker geniet de voordelen die door deze wet aan de eigen onderdanen worden toegestaan.

Art. IV.

Alle beslissingen, bewijzen, bescheiden en akten die betrekking hebben op de aanvraag om en de verlening van kosteloze rechtsbijstand zijn vrijgesteld van om het even welke kosten, rechten en emolumenten.

Art. V.

Dit Verdrag zal worden bekrachtigd na vervulling van de wettelijke formaliteiten die op het grondgebied van ieder der Hoge Verdragssluitende Partijen in gebruik zijn, en het zal in werking treden een maand na de uitwisseling der overeenkomstige bekrachtigingsoorkonden, welke uitwisseling binnen de kortst mogelijke termijn te Brussel zal plaats hebben.

Elk der Hoge Verdragssluitende Partijen zal het verdrag te allen tijde kunnen opzeggen, maar de uitwerking ervan zal pas ophouden drie maanden na de opzegging.

Ten blijk waarvan de voornoemde Gevolmachtigden dit Verdrag ondertekend en er hun respectieve zegels hebben op aangebracht.

Gedaan te Rio de Janeiro, de tiende januari negentien honderd vijf en vijftig.

R. VAN MEERBEKE.

Raul FERNANDES.